

Egan-en kondairarako apunteak (II)

ANABEL GOMEZ
MAITE MANZANO
NEREA MUJKA

EGANen aurreko zenbakian bere historiari buruzko zertzeladak emateari ekin genion (EGAN 1994-2, 256-274 or.). Oraingoan han hasitakoarekin jarraituko dugu, aldizkari honetan esanguratsu izan diren beste hainbat autoreen lan oparoa atalez atal aztertuz.

Juan San Martin Ortiz de Zarate:

“Otsalar” ezizenez ezagunagoa, Eibarren jaio zen 1922ko Ekainaren 25ean. Euskaltzaindiako partaide izanik, gehienbat euskaraz idatzi du, eta aldizkari anitzetan lan egin. Halanola *Euzko Gogoia*, *Egan*, *Jakin*, *Zeruko Argia*, *Euskera*, *Munibe*, *Anuario de Eusko-Folklore*, *Oleriti*, *Pyrenaica*, eta abarretan. Elkarre autonomoko arartekoa izana.

Gazteleraz egindakoari begiratuz, Luis Peña Santiagorekin 1966an “Estudio etnográfico del

valle de Urraul Alto” idatzi zuen, eta bi urte beranduago, “Escritores euskáricos-catálogo bibliográfico de más de 400 escritores euskáricos en vascuence”.

Bestalde, euskaraz idatzitakoa 1959an “Mogel bere bizitza eta lanak”-ekin hasten da eta urtebete geroago “Zirikadak”; 1965an “Eztendak”, 1969an “Euskararen inguruan” eta poesiaren arloan “Uhain berri”.

Itzulpenei dagokienez, 1966an S. Espriuren “Libro de Sinerá” (“Sinerako liburu” izenburupean) eta Bretchen “Kantak eta Poemak” Espriuren “La pell de brau”, “Zezen Larrua” izenburupean eta 1969an “Cuentos Ilustrados” “Abere alaiak” izenburupean.

1964an “Lauaxeta” kazetaritza saria jaso zuen Baionan, eta 1981 an Eibarren “Eibarko damasquinadua” argitaratu R. Larrañaga eta P. Zelaiarekin .

Literatur azterketa:

Ahozko literatura: San Martinek ahozko literatura urri idatzi zuen. Obra hauetan gai erabiliena gabonetakoa. Hauetako batean XVIII. mendeko gabon kantuen berri ematen du, eta beste batean gabon janariak folkloreak izan duten garrantzia.

“Gabon janariak folkloreak” (1-6, 1973, 64-67), “XVIII. mendeko Gabon kantak euskal literaturan” (1-6, 1977, 102-106), “Eguzkia gurtzea” (1-6, 1977, 151-153).

Bertsolaritza:

Gai hau ez da oso aztertua izan aldizkari honetan. San Martinen arlo honetako azterketa bakarra: “Nor da Dr. Hernandezena?” (5-6, 1985, 47-49).

Kritiken azterketak:

Bi kritika azterketa, eta biak euskal literaturari buruzkoak. “Euskal-literaturaren beste aurpegiak” (1-6, 1977, 154-159), “Euskal-literatura bere barnetik” (1-6, 1977, 160-163).

Literatura orokorra:

Bertsolaritzari buruz esandakoa arlo honetan errepika deza-kegu; literatura orokorrari buruzko azterketa urri EGANen, hauetako bat San Martinena Bertan euskal literaturaren umorea aztertzen digu. Euskal umorea (1-2, 1987, 41-50).

Autoreak:

Aipatu daitezkeen artean

Jean Babier, Bachiller Zaldibia, Karmelo Etxegarai, Bittor Garitaonandia, Salvatore Mitxelena, Fr. Juan Mateo Zabala, Piarres Lhande, Ulibarri, Juan Jose Mogel, Nikolas Altzola Garediaga, Unamuno, Lizardi, Aingeru Irigarai, Norbert Tauer, G. Arestiri buruz idatzitako artikuluak

“Gerhard Bähr euskaldungoan” (1-6, 1975, 13-14), “Jean Barbie?” (1-6, 1975, 18-20), “Bachiller Zaldibia” (1-6, 1975, 26-27), “Karmelo Etxegarairen historia iker lanak” (1-6, 1975, 28-32), “Xalbador” (1-6, 1976, 7-13), “Bittor Garitaonandiaren ehungarren urteburuan” (1-6, 1976, 111-114), “Salvatore Mitxelena aberri-minak eragindako poeta” (1-6, 1977, 95-99), “A. Fr. Juan Mateo Zabalaren bigarren ehunurterrena” (1-6, 1977, 180-182), “Piarres Lhandaren mendeurrenean” (1-6, 1977, 182-184), “Ulibarriren Omenez” (1-6, 1977, 341-343), “Arku idazlearen mendeurrena” (1-6, 1980/81, 153-155), “Juan Jose Mogelen mendeurrena” (1-6, 1980/81, 167-168), “Nikolas Altzola Garediaga zenaren oroitzapenez” (1-6, 1982, 5-12), “Berriz ere Unamunoren inguruan” (1-6, 1982, 139-158), “Mitxelenaren ekarpenez” (1-6, 1982, 175-178), “Lizardi eta Lizardiren inguruan” (1-6, 1983, 5-10), “Joan Inazio Goikoetxea Gaztelu Olerkariaren zenbait aburu” (1-6, 1983, 79-88), “Uztapideri azken

agurrez" (1-6, 1983, 89-92), "Ain-geru Irigarai joan zaigu" (1-2, 1984, 5-12), "Norbert Tauerren ondasuna" (1-2, 1984, 31-37), "G. Aresti zenaren lanak" (1-2, 1986, 93-95), "Aresti zenaren mundu-munduan eta lan argita-ragabeak" (5-6, 1986, 81-83) "Hitzaurrea" (3-6, 1987, 9-18).

Sorkuntza:

Poesia:

Hemen aurkitzen da "Otsalar" izengoitiaz idatziriko zenbait olerki.

"Arestiri" (4-6, 1963, 100-101), "Dana jokatu nairik, Nora noa, nahas-mahas?" (1-6, 1964, 68-70), "Nere kantako larrimiña" (1-6, 1965, 20-21) "Kronos-en epean" (1-6, 1965, 22), "Alabea-rrerz, Sortzetik kondena, Urdiñez" (1-6, 1966, 23-25) "Euskal Herria" (1-6, 1967, 40-42) "Zatoz" (1-6, 1982, 87-89).

Ipuin eta kontakizunak: Ipuin eta kontakizunen artean eibartar pertsonaiei buruzko idatziak, Eibar inguruko bizkaieran idatziak.

"Eibartar zelebriak III: Petitarren eztenkadak", "Eibartar zelebriak IV": "Mariñon pasadizuak", "Eibartar zelebriak V; Felix Legarren txispia" (1-6, 1964, 85-93) "Eibartar zelebriak VI" (1-6, 1966, 92-95), "Irakurle batekin gatz-oz-pinduzko elkarrizketan" (1-6, 1977, 43-45) "Nahi ez duguna falta ez denean" (1-6, 1977, 187-

191) "Santiago Aizarnari" (1-2, 1984, 117-118).

Bertsolaritza:

Bertsoei buruzko lan bakar bat, 1985an idatzia.

"Langileriaren kezka eta borroka Lexo zenaren bertsotan" (1-2, 1985, 55-61).

Itzulpenak:

Poesia:

Zenbait itzulpen gaztelania-tik. Dena den, gehien itzuli duena katalaneratik. S. Espriuren obrak.

Gaztelanieratik:

"Lau heriotzarentzat kantak" Alexandre Boveda. Lluís Companys, "Gernika" F. Garcia Lorca. Xoxe Sesto Lopez (1-6, 1980/81, 67-80).

Galizieratik:

"Cantiga de Meendiño Anonimoa" (1-6, 1982, 91), "Cantigas" Martin Codax (1-2, 1984, 53-58).

Katalaneratik:

"Zinerako liburua" S. Espriu (1-6, 1966, 40-45), "Euskal Herria" S. Espriu (1-6, 1967, 40-42), "Zezen larrua" S. Espriu (1-6, 1983, 71-76) "Zezen larrua" S. Espriu (1-2, 1984, 47-52), "Zezen larrua" S. Espriu (3-4, 1984, 103-106), "Zezen larrua" SEspriu (5-6, 1984, 99-102), "Zezen larrua" S. Espriu (1-2, 1985, 91-99), "Zezen larrua" S. Espriu (3-4, 1985, 99-103), "Zezen larrua" S. Espriu (5-6,

1985, 85-89), "Zezen larrua" S Espriu (1-2, 1986, 114-120), "Zezen larrua" S. Espriu (3-4, 1986, 133-136), "Zezen larrua" S. Espriu (5-6, 1986, 107-110)..

Bestetatik:

"Nire izateaz" Bello Ferrán (1-6, 1983, 69-70) "Agintzen dizugu, Asturias" X.Valdés (3-4, 1984, 107).

An tzerkia:

Atal honetan itzulpen bakarra. Itzulpen hau frantsesetik, hain zuzen. "Zaldun bitxia" M. Ghelderode (1-6, 1965, 259-269).

Hizkuntza:

Azterketak:

Dialektologiaren arloan, S. Basaurirekin batera, Eibarko euskararen berezitasunak.

"Eibarko euskerari buruz" S. Basauri eta J. San Martin (I-6, 1972, 32-37).

Lexikoari bagagozkio, Mitxeleneri buruzko artikulu bat. 1987an, ortografi arloan, gipuzkoarren H izkiaren erabilera aztertu zuen.

"H letraren arazoa Gipuzkoarren artean" (1-6, 1977, 177-180), "Mitxelena lexikologoa" (3-6, 1987, 125-132).

Adabakiak:

Berriketan:

Atal honetan bi artikulu, 1977 eta 1979 artean idatziak. "Norbert Tauerekin" (1-6, 1977,

50-55) "Bakarrizketa Mikeli" (1-6, 1978/79, 287-290).

Gastronomia:

Autore eibartarra delarik, bertako gastronomiaz ohar batzuk artikulu bakarrean. "Zenbait ohar Eibartarren gastronomiaz" (3-4, 1986, 182-186)

Nahas-mahas. Orotarikoak:

Atal honetan gai ugari: Euskal Herriko Foruak, Euskal Herriko hirien izenak, EGANek 30 urte zituela eta, Sagardoaren euskal jatorriaren inguruko burutazioak, Pedro Migel Urruzuno, Jose Bizente Etxegarai, eta beste hainbat euskal idazleren omenegindako ospakizunak, eta abar luze bat.

"Munduaren gurpila" (1-2, 1960, 59-64) "1,973. urteko ospaketak" (1-6, 1973, 118-120), "Sagarra eta sagardoa Euskalerrian" (1-6, 1975, 39-42), "Joxe Mari Urzelay" (I-6, 1977, 47-50) "Zuberoa Gaindi" (I-6, 1977, 99-102), "Lord Carnevon eta Euskal Herriko foruak" (I-6, 1977, 185-187) "Kaletar literaturaz edo uste okerren zuzenketak" (1-6, 1980/81, 131-133), "Karmen Larunberen dantzari-elkartea", "Oli-teko musika-aldiak", "K.Etxenagusaren antologia berri bat" (1-6, 1980/81, 156-158), "Paul Laxalt, U.S.Ako pertsonaia" (I-6, 1980/81, 165-166) "Itziar. Pedro Bosch" (1-6, 1980/81, 291) "Ginpera ikertzailea" (1-6, 1980/81, 323-325) "Nahas-

mahas.Orotarikoak" (1-6, 1983, 197-207) "Nahas-mahas. Orotarikoak" (1-2, 1984, 121-126) ""Nahas-mahas. Orotarikoak" (3-4, 1984, 143-146), "Egan aldizkaria, 30 urte euskal literaturgintzan" (5-6, 1984, 5-8), "Nahas-mahas.Orotarikoak" (5-6, 1984, 143-149), "Gure hirien izenak. Vitoria, Gazteiz? Gorpuzbidea". "Euskera batuaren meritoak Del Burgoren ustez. Zabalik zabaletara" (1-2, 1985, 120-123) "Adierazpenez" (Egan 1984) (3-4, 1985, 5-7), "Euskara= Vasculence", "Lapsus, J. V. Echegaray zenaz", "Erreteriaz zenbait ohar" (3-4, 1985, 185-189) "G. Aresti eta bitan banatzen den elkarrizketa", "G. Arestiren azken agurrean", "Aritzeta eta Aritxulegi" (3-4, 1985, 191-193), "Adabakirik ez duen erabakia" (5-6, 1985, 147), "Kintana medium", "Hondarribia", "Izenaren izana", "Sant Elmo, itsumustuka Telmo Deuna omen", "Sitsa eta zerena, bi gauza dira" (5-6, 1985, 148-155) "Nor zen Aita Lizarralde?", (1-2, 1986, 7-12), "Elgoibarko auzo izenak", "Ez da txoriburukeria", "Asmoz eta jakitez" (1-2, 1986, 153-161) "Deabruak euskaraz mintzo zitzaizen irundarrei Hondarribian" (3-4, 1986, 121-122) "Sarrera gisa" (3-4, 1986, 179-181), "Markatik kanporakoa", "Donostiarrak kaxkarinak?", "Biraoa eta Lizuna, hizkuntzaren osasuna?", "Bibliografia oharrak edo universitas-en

uka ezinezko unibertsaltasuna", "Etzerako dirua?", "Traducción simultanea", "Asterix komikiak eta G. Aresti", "Badakigu euskaraz" (3-4, 1986, 189-199) "Euskaraz eta kito", "Egutegi txartel bitxia", "Gipuzkoaren izenik zaharrenak", "Beloagatik Pelura" (1-2, 1987, 107-114), "Euskararen berri onak", "Posta txartelak lau haizetara", "Adosekin bat etorri ezin", "1818. urteko Gabon kantak" (1-6, 1989, 225-233) "EGAN-en berplazaratzea" J. Uria, I. Zumalde, I. Murua, J. Arregi eta San Martin (1-3, 1990, 5-12), "Sarrera" J. Uria, I. Zumalde, J. Arregi eta San Martin (1-6, 1992,3-4).

Nekrologiak: Hamar bat nekrologia idatzita. Besteren artean Gabriel Aresti, Antonio Arrue, J. Zaitegi eta Patxi Unzurrunzagarenak.

"Gabriel Aresti poetaren heriotza" (1-6, 1975, 15-17), "Antonio Arrue" (1-6, 1976, 15-18), "Joxe Ramon Zubillaga". "Euskaldunak Argentinan" (1-6, 1976, 115-118), "Ixidoro de Fagoaga. Kantaria eta idazlea" (1-6, 1976, 119-122), "Louis Dassance" (1-6, 1976, 123-126), "J. Zaitegi joan zaigu" (1-6, 1978/79, 311-314), "P. Bordazarre Etxahun koblakarien oroiz" (1-6, 1978/79, 319-321) "Agustin Anabitarte, Donostiar euskal idazle jatorra" (1-6, 1980/81, 134, 137) "Patxi Unzurrunzaga, Itxa-

ropeña argitaletxearen sortzaileria" (3-4, 1984, 5-6).

Pintura, musika eta artea: Gai hauei buruz ere zenbait artikulua. Aipagarri Inazio Zuloaga margolariaren bizitzaz kontatzen diguna (bai pertsona eta bai artista gisa), eta San Telmo museoa egindako euskal margolarien erakusketari buruzkoa.

"Zuloaga eta gu" (4-6, 1962, 173-183), "50 años de pintura vasca" (4-6/1-6, 1970/71, 79-80), "Aralarko San Migel elizaren erretaula" (1-6, 1978/79, 291-298), "A.Tapies Donostian" (3-4, 1984, 87-90), "Paul Cezanne, bere lanaz eta eraginez" (5-6, 1984, 65-69), "Arte eremuetako zorrozkeria hizbidez" (3-4, 1985, 77-79), "Bi mendeon arteko giroa eta inpresionismoaren eragina" (5-6, 1986, 61-66).

Bibliografia:

Liburu sailak: Atal honetan 1963tik 1975 arte idatzi ziren euskarazko liburuen zerrenda aipatzen du.

"Azken sei urteetako euskerazko liburuak" (4-6, 1969, 158-168), "1969ko euskerazko liburuak" (1-3, 1970, 133-136), "1970 eta 1971 ko euskarazko liburuak" (4-6/1-6, 1970/71, 110-114), "1972. urteko euskarazko liburuak" (1-6, 1972, 112-114), "1974. urteko liburuak" (1-6, 1975, 137-139).

Kritika eta erreseinak: Beste batzuren artean, G. Aresti, D.

Peillen, Jose Estomes, Ibon Sarasola, A.Zabala, Jon Bilbao, A.L.Villasante, Alex Azkue, Arantxa Urretabizkaia, Koldo Izagirre, R.M.Azkue, Patri Urkizu, Bitoriano Gandiaga, Pio Baroja, B.Atxaga eta Xipri Arbelbideren obren kritika eta erreseinak.

"Bata ta bestea", "Koblakarien legea", "Charamela: Bertso ta herri-kanta bilduma". (1-3, 1963, 138-145), "Mendekoste gereziak eta beste Jean Etxepare" (4-6, 1963, 240-241), "Gure bertsolariak", "Bosquejo de historia del bertsolarismo" (1-6, 1965, 161-172), "Bordel bertsolaria", "Hiru ziri" (1-6, 1966, 143-145), "Oxobiren lan oroigarri zenbait Gure Herriak agertarazia", "G.Aresti: Euskal Herria", "D. Peillen: Gauaz ibiltzen dena...", "E. Barandiaran: Euskal musikalaria bikaiñak", "Akosta eta Montoro, J.E. Murua: Aserre bidean", "Hiru bertsolari: Antonio Zakarra, Patxi Bakallo Pedro Santa Cruz", "Linguae Vasconum Primitiae. Bernard Etxepare" (1-6, 1967, 112-116/118-119/134-136), "Olerkiak (1545), B. Detxepare" (1-6, 1968, 152-154), "Agustin P.U. Iturriaga: Ipuiak", "Teatro zaharra" (1-3, 1969, 104-105), "Sor Luisa, Xabier Munibe: Teatro zaharra" (1-3, 1969, 105-107), "Muxika P.S.I.-k alemanetik euskertua: Mendiko argia", "D. Landart: Hogei urte" (1-3, 1969, 107-108), "Jose Estomes: Erronkariko

euskara" (1-3, 1969, 109-111), "Karmelo Etxenagusia: Euskal idazleen lorategia", "Txillardegia: Elsa Scheelen", "A. Zabala: Lexo bertsolaria",

"Bordari F. Artola Sagarzazu: Goraintzi. Nekazarien doktrina" (4-6, 1969, 151-156) "Noticias y viejos textos de la Lingua Navarrorum. Etxebarne, Apat" (4-6/1-6, 1970/71, 87-89), "Ibon Sarasola: Euskal literaturaren historia", "Mitxelenaren lan autatuak", "Idazlanen aukera, oharrrak, iruzkinak, Patxi Altunak eginak", "Eraskina liburu honi Mitxelenak berak ezarria" (1-6, 1973, 111-112), "A.L.Villasante: Axularraren hiztegia. Bibliografia" (1-6, 1974, 122-125) "J.Uria Irastorza: Sagardoa", "A. Zabala: E. Etxahun: Iruri kantan", "P. Bordaçarre: Afrikako gerra" (1-6, 1977, 201-212), "Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala: Jan-Edanak" (1-6, 1978/79, 329-331), "Jon Bilbao: Eusko bibliografia. Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco" Cuerpo C. VIII tomoetan osatua (1-6, 1978/79, 332-333), "Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala: Euskal poetak eta artistak G. Arestiren omenez. Agiriak" (1-6, 1978/79, 334-335) "J. Altuna, J.M. Barandiaran, J.M. Busca Isusi, J. Caro Baroja, M. Pelay-Orozko: Itsaskaria" (1-6, 1978/79, 335-338) "El exilio español de 1939. Tomo IV: Cataluña, Euskadi, Galicia" (1-6,

1978/79, 338-340) "Alex Azkue: Poemak" (1-6, 1980/81, 173-177), "A. Zabala: Jan-edanaren bertsok" (1-6, 1982, 185-187), "Maiatz. Fernando Artola Sagarzazu Bordari", "Peter Frey-Gunter Brettschneider. Ibon Goikoetxea Maiza" (1-6, 1983, 211-222), "Arantxa Urretabizkaia" (1-6, 1983, 220) "Izagirre Koldo" (1-6, 1983, 223-224) "J. Etxaide: Amaiur" (1-2, 1984, 129),

"J.A. Arana Martija: Resurrección Maria de Azkue", "F.Krutwig Sagredo: Otsoaren bidea. Ortzi-zen zaldia. Garaziko oihanaren thauma. Sua ez da hiltzen", "Juan Joxe Uranga: Nazareteko gizasemearen mintzoa" (1-2, 1984, 137-139), "Patxi Oroz Arizkuren: Gabriel Arestiri omenaldia", "Bertsolari txapelketa - 1982. Jagon 1. Euskaltzaindia" (1-2, 1984, 130/136-137), "Erdozainci-Etxart: Hinki-hanka", "Poemak", "Gauaren atzekaldean" (3-4, 1984, 151-153), "Intxaur azal baten barruan eta Eguberri amarauna" (3-4, 1984, 156-158), "Jean Etxepare Mirikuaren idazlanak: Euskal gaiak", "F.Krutwig: Jakintza-baita", "Erroten Burgiko misterioa", "Marteloren amazonak", "Mistagintza zaharra", "R. M. Azkue: Diccionario Vasco-Español-Francés", "Redacciones, revista de poesía" (5-6, 1984, 153-164), "Piarres Lafitteri omenaldia IKER-2", "L.Villasante, OFM: Eliza", "Zofia Szleyeni

Czekajac na lubego”, “Jon Braun”, “Femand Bonneure: Brugge beschreven. Hoe een estat in teksten verschijnt”, “Uneskorren albistaria: Munduari buruz leiho irekia”, “Bibli Elkarte batua: Itun berria. Elizen arteko biblia” (1-2, 1985, 132-140) “Patri Urkizu: Euskal Antzerkia” (3-4, 1985, 197-200), “Jose Mari Velez de Mendizabal: Lainopean kantari” (3-4, 1985, 203-205), “François Bucher: The Pamplona Bibles, M.Etxeberria”, “Glez., Garay, B. Mendigutxia, J. Ruiz eta A. Sturtze: Sorginak eta errepre-sioa Euskal Herrian”, “Koldo Izagirre: Euskadi merezi zuten” (3-4, 1985, 206-213), “J. Lakarra, K. Biguri, B. Urgell, R. Rico: Euskal baladak”, “L. Mitxelena: Lengua e historia”, “G. Etxeberria, I. Iñurieta: Euskal literatura. Testu azterketa”, “Elkar-lanean: Plentzia”, “Azterlanak Mariano Ostolaitz: Oroipen kutxa”, “P.Charriton: Pierre Broussain. Sa contribution aux etudes basques” (1895-1920), “Literatur Gazeta 1, zenbakia. Senez. Itzulpen eta terminologiazko aldizkaria” (5-6, 1985, 159-175) “Martin de Hoyarzabal, Piarres Detxeberri: Liburu hau da ltsasoko nabigazionekoa” (1-2, 1986, 165-168) “Bitoriano Gandiaga: Denbora galdu alde” (1-2, 1986, 169-172), “Euskaltzaindia. Gramatika batzordea. Euskal gramatika. Lehen urratsak” (1-2, 1986, 173-174), “Pio Baroja: Xanti Haundiaren kezak”, “Bi liburu

Etxaidek itzulia”, “Julian Alustiza: Euskal baserriaren inguruan”, “Antonio Zabala: Esaera zaharren bilduma berria”, “G. K. Chesterton: Hiltzaile moderatua”, “Itzulpenak, Irene Uria, J. M. Zabaleta” (1-2, 1986, 175-179) “Joseba Sarrionandia: Ni ez naiz hemengoa”, “Marguerite Yourcenar: Adrianoren oroitzapenak eta eranskin gisa Adrianoren oroitzapenei buruzko ohar-bilduma”. “Itzultzaile: Joxe Austin Arrieta”, “Salbador Zapirain Atafio: Espe-txeko negarrak. Zigorpean”, “Xipri Arbalbide: Pierres Lafitte, Jose Luis Alvarez Enparantza Txillardegi, Leturia” (3-4, 1986, 203-220) “The Susa News. 1. zenbakia” (3-4, 1986, 218-220), “A. Donostia : Obras completas. I eta II articulos”, “III diarios y reseñas. J. A. Arana Martija” (5-6, 1986, 167-173) “A.Lertxundi: Urtero da aurten”, “J. M. Etxaburu Kamiñazpi: Hondarribiko kondaira”, “Balendin Enbeitia: Bizitzaren joanean” (5-6, 1986, 176-181), “J. Etxaide: Etxaide jauna”, “B. Atxaga: Bi anai”, “J. A. Irigarai: Gauerdiko ele galduak”, “D.Peillen: Aintza txerri-ri!”, “J. L.Davant: Kafea hartzea Iruñean. Itzultzailea: X. Mendiguren”, “Aingeru Epalza: Sasiak ere begiak baditik”, “Jim Thompson: 1280 arima. Itzultzailea: X.Olarrá”, “Xipri Arbelbide: Gelako tresna bizidunak” (1-2, 1987, 117-123).

Nikolas Altzola Gerediaga (1922-1982):

1922ko abenduaren 30ean Izurtzan (Bizkaia) jaio zen. Merkataritza eta Margolaritza ikasketak Bilbon burutu zituen, eta Eliz Magisteritza Irunen.

Goitzen ugari erabili du bere obrak sinatzerakoan: "N. de Cortazar", "Bitaño", "Markue", "Ozerin Jauregi", "Altzarte", "Dolometa", "Oxinondoko txoria", "V. del Parral" "Al Iburreta", "Vidaurreta", "Unai Anai", eta abar.

"LA Salle"-tar erlijioso honek gaur egungo euskal aldizkari gehienetan lankidetzak eskaini zuen, eta gaztelaniazko "Vida vasca", "Boletín de la Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País", "Tradiciones populares Madrileño", "Bartzelonako Índice Histórico Español", "La Gran Enciclopedia Vasca", "Gotingako Fábula", "Burgosko "Boletín de la Institución de Fernán-González", "El Bidasoa"... delakoetan.

Bere espezialitatea obra zahar eta berrien erreseina bibliografikoak egitea zen. Literatura landu zuen, bidenabar, arte, narrazio, ipuin, olerki eta biografiei buruzko saiakeren bidez.

1957. urtetik aurrera euskaltzain oso. 1963an, *EGAN* aldizkarian "Orain 50 urte" izenburuko erreseina bat sinatzen du.

1966an gaztelaniaz "Cien

autores vascos" atara zuen argitaratara. Urtebete beranduago euskarazko lan bat, "Atalak" deiturikoa.

Literatur azterketa:

Kanpoko narratiba eta antzerkia:

Obra bakarra atal honetan, bertan finlandiar autoreak aztertuz. "Finlandiar idazleak" (1-6, 1965, 86-87).

Sorkuntza:

Poesia:

1965-1980 tartean bederatzik bat poesia idatzi zituen; horien artean Udagoiena, Rilke Rainer M. eta Kaschnitz M.L-ren poesien itzulpenak.

"Arratsaldeko bihozkada" (1-6, 1965, 126), "Itxaropenezko bide barrira" (1-6, 1966, 25-26) "Kantuz eta itxaropenez" (1-6, 1966, 27-38), "Udagoiena. Olerkia" (1-6, 1966, 39), "Migel Unamunokoa euskal idazle" (1-6, 1967, 31-35) "Kantuz eta itxaropenez" (1-6, 1969, 35-38), "Kantuz eta itxaropenez" (4-6/1-6, 1970/71, 66-69) "Eguzki Herrialdeetan sortu gure ainhare." (1-6, 1978/79, 135-136), "Beloken" (1-6, 1980/81, 34-35).

Narratiba:

Arlo hau gutxi landu zuen Altzolak, 1955etik 1980ra lau testu soilik. "Ortegaren heriotza" (5-6, 1955, 34-38) "Garaiko xipresak" (4-6, 1963, 145-146), "Oar laburrak" (1-6, 1964, 111-112),

“Otxandioko okaranak” (1-6, 1980/1981, 90-92).

Ipuin eta kontakizunak:

1961-1977 tartean hamasei ipuin eta kontakizun. “Juanxu, gure auzoko demonio txikia” (1-3, 1961, 65-66) “Itzaltzuko zubiondoko pago biak” (1-3, 1962, 47) “Urretxako Santua” (4-6, 1962, 262-263) “Mañariko Bustintzarrak” (1-3, 1963, 69-74) “Frailearria” (4-6, 1963, 108), “Iru lapurrena” (1-6, 1965, 64-65), “Mugarrapeko ardizain gazte bat eta aprileko euriak” (1-6, 1966, 83), “Mitxiñogorri” (1-6, 1967, 57-58), “Orierrigako Unai gaztea” (1-6, 1967, 67-68) “Jaioterriaren ipuina” (1-6, 1967, 59), “Aizeerrota” (1-6, 1968, 51-52) “Perutiñen koneju zuria” (1-3, 1970, 90-91) “Demoniñuaren buztana, Gizontxo mutua” (4-6/1-6, 1970/71, 77-78) “Ametsetan txorien erantzuna ehiztariei” (1-6, 1972, 95-102) “Middi-Urrika” (1-6, 1977, 165-166).

Itzulpenak:

Poesia:

Alemanieratik obra bat. “Hermann Hesse” (1-6, 1968, 24).

Adabakiak:

Nahas-mahas. Orotarikoak:

Atal honetan gai ugari tratatzen du Altzolak, eta guztiz nahastuta. Besteen artean: “Jopu” hitzaren erabilera, “alguacil”

hitza euskaraz nola esan, eta abar luze bat.

“Oar laburrak: Pedrotxin mutiko inusentea. Lorategi basoaren eguzkialdean” (4-6, 1962, 63), “Nahas-mahas. Orotarikoak” (4-6, 1962, 298-302), “Orain 50 urte” (4-6, 1963, 152-157) “Oar laburrak: Bakar etxea. Arratsalde be-lainotsua. Elbetea. Azkenengo eskutitza” (1-6, 1965, 60-61), “Naparroan, Orreaga aldetik” (1-6, 1966, 11-20), “Kili-kili, Euskal idazleen lorategia”, “Karmelo Etxenagusia Uribe”, “Anuario del Seminario de Filología Vasca Julio de Urquijo”, “VI. Paul Aita Santua ta II. Batikano batzarra”, “Abarrak, Orixe omenaldi”, “Kantu, kanta, kantore 1967.ean kordelerien irarkolan”, “Urdaingoz gaztedia”, “Aitziberri”, “Boletín informativo del Banco de Vizcaya”, “La gran enciclopedia vasca”, “Mindura gaur!”, “J.M. Lekuona. Antropología”, “Filosofiako bigarren urtekoen ikaslanak”, “Gure salbazio-egintza. L. Alkertasun zarra”, “Erderazko 3. argitaralditik euskeratua”, “Jolasketa”, Marraskigin: Elorri Aita Onandia karmeldarra”, “Tajuz eta zentzuz”, “Fernando Etxekorena”, “Basoko lorak”, “Etxeberria”, “Juan Anjel” (1-6, 1967, 110-134) “Bidegain erre da, eta Lezo Amunarriz hil” (4-6, 1969, 64), “Oar laburrak” (1-6, 1969, 87-88) “Oar laburrak” (1-3,

1970, 104-1106), "Bapateko oharak" (1-6, 1980/81, 141-145).

Pintura, musika eta artea:

Atal honetan bere lana 1966-71 urteetara mugatzen da, zeinetan lau artikulu idatzi baitzuten. "Gure ertilariak", "Montes Iturrioz" (1-6, 1966, 101-114), "Euskal ederti gaiak" (1-6, 1967, 85-87), "Euskal ertilariak" (1-3, 1971, 81-83).

Bibliografia:

Liburu sailak:

Atal honetan zenbait autoreren bibliografia, Klaudio Otaegirena adibidez, eta ordurarte (1957) EGANek izaniko bibliografia. "Euskal bibliografirako oharak", "Otaegi Klaudio: 1836-1890" (5-6, 1957, 367-374), "EGANen bibliografia" (3-6, 1958, 248-264) "Euskal bibliografia, Otaegi" (3-6, 1960, 244-250).

Kritika eta erreseinak:

Hemen Altzolaren lan oharra. Delaunet, A.F. de Fuenterrabia, Seber Altube, Pierre Lafitte Iturralde, Joakin Bedoña, Jean Haritschelhar, Aita Klaudio Basabe, J.I. Uranga, Irigarai, A. Onaindia, Isidor Baztarrika, J.A. Loidi Bizkarrondo, eta abarren obren erreseinak 1957-1968 urte tartean.

"Delauneten : Noticias históricas y genealógicas de la casa solar de Artola; 1450-55" (3-4, 1957, 228-231) "A. F. de Fuenterrabiaren : Ensayo Bibliografico

de la Provincia Capuchina de Navarra-Aragon" (5-6, 1957, 366), "El Bidasoa" (1-2, 1958, 107-108), "Amadeo Delaunet" (3-6, 1958, 244), "La casa de Churruca y sus alianzas" (3-6, 1958, 244), "Archivo de la Casa de Juntas de Guernica", "Catálogo de Genealogías" (3-6, 1958, 245) "Altubetar Seber" (4-6, 1963, 194-196), "Pierre Lafitte Iturralde: Hil biziaren ordenua", "Bedoñatar Joakin Abagaia Kaputxinoa Loramendi (1907-33) eta haren garaia", "Jean Haritschelhar. Martin Larralde Bordatxuri, Le poète galerien", "Aita Kandido Basabe", "S. J. euskal idazlea" (1867-1928), "El Bidasoa astekaria" (4-6, 1963, 233-244) "J. I. Uranga Berraondoren bibliografia" (4-6, 1963, 247-250) "Zinkunegi sendagilea" (1-6, 1964, 132-133), "Se trata de la doctrina de Sancho de Elso?", "Pello Errotaren bizitza, bere alabak kontatua", "Diccionario bibliográfico vasco", "I Gipuzkoa", "Textos arcaicos vascos, Ondarrosa, Boga Boga..." (1-6, 1964, 163-174), "Euskal bibliografirako oharak" (1-6, 1965, 135-141), "Esbozo crítico, con textos de literatura euskara profana (Esbozo bibliográfico) Del siglo XV al siglo XX" (1-6, 1966, 141-142), "Durango merindadeko Geredia-ga alkartasunaren ileroko aldizkaria, euskaraz eta erderaz" (1-6, 1966, 145-146), "Euskal idazleen lorategia", "Antologia de

prosistas vizcainos" (1-6, 1966. i46-147), "Euskal literaturaren atze edo edesti laburra" (1-6, 1966, 147-148) "Euskal liturgi bibliografia" (1-6, 1966, 149-154) "Escritores eusquericos", "J. San Martin, A.Onaindia: Larrera eta Karmeldarrak", "Baztarrika Isidor: Aditza", "Metodo Nor-Nori-Nork o el secreto del verbo vasco", "J. A. Loidi Bizkarrondo: Hamabost egun Urgainen"(1-6, 1968, 146-150).

Jon Mirande Aipharsoro (1925-1972):

Parisen jaioa. Hizkuntza ugari menperatzen zuen idazlea, jakintza handikoa linguistika, filosofia eta zuzenbide arloetan. Bere obra publikazio desberdinetan banaturik aurkitzen da. Elaberrri eta kontakizun labur batzuk. Allan Poe eta H. Munroren obrak itzuli zituen, eta argitaratu 50eko hamarkadan.

Bere kolaborazioak 1950. urtean hasi ziren ,berezi, *Euzko Gogoa*, *Gernika*, *Egan* eta beste aldizkari ingeles, frantses, alemaniar eta bretoietan. 1970. urtean "Haur besoetakoa" nobela Donostian argitaratua.

Bere obrari dagokionez, batez ere, estilista zela esan dezakegu; beretzat ardatz nagusia perfekzio formala zen. Idazkietan elegantzia eta zehaztasunez lengoaiari edertasun handia ematen dio. Estilo hark garaiko

autore gazteak inpresionatu zituen.

"Haur besoetakoa" eleberria eta *Egan* eta *Euzko Gogoa* agerturiko ipuinei buruz esan daiteke europear estilo klasikoa jarraitzen duela, baina guztiz eraberritzailea euskal giroan.

Literatura Azterketa:

Lirika zaharra eta kanpoko lirikan obra bana ditu. "Bereterretxeren kantuz oharpen bat" (1-3, 1961, 3-5) "Nil igitur mors est poemaren giltza" (1, 1952, 15 16).

Sorkuntza:

Poesia:

"Nil igitur mors est" (1, 1952, 13-14) "Otso" (3-4, 1956, 15) "Amsterdameko orhaitzarre bat" (5-6, 1959, 121-122).

Ipuin eta kontakizunak:

"Ipuin beltzak" (3-6, 1960, 205-206), "Gauaz Parke batean" (1-3, 1963, 63-65).

Narratiba:

"Eresi Kantari" (3-6, 1960, 141-149).

Itzulpenak:

Biografian argitu dugun moduan, Mirandek hizkuntza ugari menderatzen zuen, beraz, logikoa da sail honetan ematea bere lan oparo eta garrantzitsuena.

a) *Poesia: *inge/esetik:*

Atzerriko neskatilla. Erri min F. Shiller. (1-4, 1959,20-21).

*Bestetatik:

“Ez diteke nor-nai izan pagano” René de Clercq (I-2, 1960, 10).

b) Narratiba, biografia eta abar:***Gaztelaniatik:**

“Amontillado-upela” J. M. Areilza (2, 1952, 13-18).

*Ingelesetik:

“Ipui kondatzailea” H. Munro (1, 1956, 19-24) “Upel bethe amontillado” Edgar Allan Poe (4-6, 1963, 123-130).

*Besteak:

“Gizon-zugaitza” (I-3, 1969, 39-45)

Adabakiak:

Nahas-mahas. Orotarikoak:

“Hizkuntza baten heriotza eta berpizkundeaz” (I-4, 1959, 44-52).

Bibliografia:

Kritika eta erreseinak:

“Goncourt saria dela-ta” (3-6, 1960, 237-239), “Ene artikulo baten kritikaren ondotik” (1-3, 1962, 6-11).

Gabriel Aresti Segurola (1933-1975):

Euskal idazle bizkaitarra, 1933an jaio eta 1975ean hila. Merkataritza ikasketak egin zituen eta ogibidez enpresa-kontularia zen.

Nahiz eta euskaldun berria izan, euskara menperatzea eta ezagutzea lortu zuen.

Euskal poesia moderno eta antzerkiaren bultzatzaile eta berriatzaile nabarmenetakoa. Bere obrari herri literatura eta bertsolaritzaren kutsua dario.

Idazle honen produkzio literarioa oparoa da: poesia, antzerkia, lexikografia, kazetaritza, linguistika, eta beste arlo asko. 1954an *Euzko Gogoa* aldizkarian idazten hasi zen. Hemendik aurrera *Egan*, *Anaitasuna*, *Olerti*, *Zeruko Argia*, *BAP*, *FLV* eta *Arragoa* aldizkarietan.

“Loramendi” 1959an, “Orixe” 1963an, “Lizardi” 1966an poesiariak; baita ere “J.M Iparragirre” gaztelaniatzko poesia eta “Toribio Alzaga” antzerkia irabazi zituen.

Arestik, Miranderen eraginez, lapurtera klasikoa bereganatu zuen, gerora hizkuntza herrikoa, ulergarria eta euskara baituan idatzirikoa erabiliko bazuen ere. Erabilitako poesi ereduak ugariak zituen, baina metrikari gehienbat zortziko handia. “Maldan Behera” balio literario handiko 21 poemazko bilduma argitaratu zuen, eta bertan, literatura klasikoan azaldutako poesi erduez gain, guztiz berriak diran beste moldeak (1960). “Harri eta Herri” poesia sozialeko obra ospetsua, 1964an kaleratua; ildo beretik 1967an “Euskal Harria” eta 1970 “Harrizko Herri hau”.

“Zuzenbide debekatua” obra ez zen inoiz osotasunean argitaratu, eragotzita egon baitzen. *Ega-*

nen, 1961 ean argitaratutako zenbakian obra honen zenbait zati aurki daiteke.

Bere antzerki lanak zeresanik izan du, nahiz eta poesia gehiago landu. "Mugaldeko herrian eginiko tobera" eta "Gure heriotzeko orduan" antzerkiak Eganen publikatuak izan ziren; geroago, "Lau teatro arestiar".

1957an euskaltzain urgazle izendatu zuten, beti euskara literario bateratu baten alde lan eginenez. "Ez dok hamairu" eta "Oskorri" taldeek Arestiren olerki askori musika jarri diote.

Literatur azterketa:

Kritiken azterketak:

"Poesia eta euskal poesia" (3-6, 1960, 154-170).

Sorkuntza:

Arestiren poesi lana ugari eta ezaguna da. 1956tik 1986ra poesia anitz argitaratzen du Eganen. Hona hemen, beraz, poesian maisu izan zenaren sail oparo bat:

"Amolandun bi" (3-4, 1956, 14), XXXI. (3-6, 1958, 152), "Bizkaitarra" (1-4, 1959, 7-11) "Bizkaitarra" (5-6, 1959, 125-129), "Bizkaitarra" (1-2, 1960, 11-20) "Zuzenbide debekatua" (1-3, 1961, 10-15) "Mailu batekin" (1-6, 1964, 51-67), "Gabriel Aresti: Bere poesien antologia laburra": 1) "Sagar zimelak bildumatik", 2) "Maldan behera eta Gora bildumatik", 3) "Primera vez en caste-

llano" (Poesia para la sombra de un camello), 4) "Herriaren inconnu", 5) "Hitz eta mitz", 6) "Astepeko sekretarioaren bertsoak" (1878), 7) "Ezkutu edo dukat banatan saltzeko bertsoak", 8) "Harri eta herri", 9) "Profeta bati (Jurgi Oteizari azaldu nahirik)", 10) "Poesia para Agustin Ibarrola", 11) "Mailu batekin", 12) Euskal Harria" (1-6, 1982, 13-49), "Bitina bat arratsaldean. Zezenak egun-sentian" (1-2, 1986, 103-104). "Egin ezpalitu nire nahia" (3-4, 1986, 125-127) "Zelan bizi garen" (5-6, 1986, 97-106).

Ipuin eta kontakizunak:

"Umezurtz aberatsak gabonetan jokatu nahi" (5-6, 1957, 296-300), "Olerkaria. Abertzalea" (1-2, 1960, 32-34) "Andre Madalen enamoratu" (3-6, 1960, 182-185), "Jainkoa jai da Otxarkoagan" (4-6, 1962, 214-219).

Antzerki modernoa:

"Mugalde herrian eginikako tobera" (4-6, 1961, 262-289) "Etxe aberatseko seme galdua" (4-6, 1962, 324-348), "... eta gure heriotzeko orduan" (1-6, 1964, 207-235), "Justizia txistularia" (1-6, 1967, 138-196).

Itzulpenak:

Hau dugu Arestik gehien landu zuen saila. Gaztelaniatik euskarara itzulpen ugari poesiarren generoan. Gabriela Mistral, Bladi Otero eta Gabriel Zelaiaren poesi lanak itzulita. Bere poesia

batzuk ere gaztelaniara itzuli zitu-
en.

Poesia: "Gaztelaniatik:

"Korta". Gabriela Mistral (5-6, 1956, 72), "Serranilla X. Santillanako Markesa" (3-6, 1958, 148) "Gehitasun handiari. Gallarta. Eskatzen dut bakea eta hitza. Espainiaren izenean, bakea. Kaniger. Adiskidearen kanta. Ibaiaren uholdea. Mundua. Bihotz-begietan. Oso urrutian". Bladi Otero (1-3, 1961, 28-35), "Gauzak nola diren. Bladi Oterori" Gabriel Zelaia (1-3, 1961, 36-41), "Majoria handiarekin". Bladi Otero (4-6, 1962, 190-199) "Gabriel Aresti: Bere poesien antologia laburretik itzulpenak: 3) Gaztelaniaz lehenik (Gamelu baten gerizerako poesia). 10) Agustin Ibarrolarentzako poesia" (1-6, 1982, 53-57).

*Frantsesetik:

"Les fleurs du mal" Charles Baudelaire (3-4, 1957, 148-152).

*Italieratik:

"Danteren komedia, infernua" Dante Alighieri (5-6, 1985, 79-84).

"Galizieratik:

"Sei poema gallego, Garcia Lorca" (3-4, 1985, 83-90).

Narratiba:

"Gaztelaniatik:

"Gauzak nola diren Bladi Oterori. G. Zelaia" (1-3, 1961, 36-41).

Adabakiak:

Munduz mundukoa:

"Joko arriskutsuak. Zerutik sua eroriko da..." (1-6, 1965, 187-258).

Bibliografia:

Kritika eta erreseinak:

"Gaurko lau poeta" (1-2, 1960, 113-115).